

แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1

GUIDELINES FOR DEVELOPING ACADEMIC ADMINISTRATION TO PROMOTE ACTIVE LEARNING IN SMALL SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF SURIN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 1

เอมอร มณีศรี¹, วัชรารณ เรืองสิทธิ์² และ ปัทริยากุล แก่นแก้ว³

Em-on Maneesri¹, Watcharaporn Ruangsit² and Pattariyakul Kankaew³

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ประเทศไทย¹⁻³

Surindra Rajabhat University, Thailand¹⁻³

E-mail: 67054010127@srru.ac.th

ได้รับบทความ: 11 เมษายน 2569; แก้ไขบทความ: 24 เมษายน 2569; ตอรับตีพิมพ์: 26 เมษายน 2569

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 (2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 (3) ประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี โดยมีประชากรจำนวน 1,039 คน และกลุ่มตัวอย่างจำนวน 236 คน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสนทนากลุ่ม และแบบประเมินแนวทาง การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมทั้งการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนขนาดเล็ก โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.55) ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน และเมื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย พบว่า ได้แก่ (1) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เชิงรุก (2) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีในการเรียนรู้เชิงรุก (3) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเชิงรุก (4) ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และ (5) ด้านการนิเทศเชิงรุก

2. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 จากการสัมภาษณ์เชิงลึก สามารถสังเคราะห์เป็นแนวทางได้รวมทั้งสิ้น 17 แนวทาง

3. ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.20)

คำสำคัญ : แนวทางการพัฒนา, การบริหารงานวิชาการ, การจัดการเรียนรู้เชิงรุก, สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1

Abstract

This research aimed to: (1) examine the current conditions, desirable conditions, and priority needs of academic administration to promote active learning in small-sized schools under the Surin Primary Educational Service Area Office 1; (2) develop guidelines for improving academic administration to enhance active learning in small-sized schools under the same office; and (3) evaluate the proposed development guidelines. This study employed a mixed methods research design. The population consisted of 1,039 participants, and the sample group included 236 participants, determined by using the Krejcie and Morgan sample size table. The research instruments included questionnaires, focus group discussions, and evaluation forms. Quantitative data were analyzed using statistical methods, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, as well as the Modified Priority Needs Index (PNI_{modified}). Qualitative data were analyzed using content analysis and presented in a descriptive analytical format.

The findings revealed that:

1. The overall current condition of academic administration for promoting active learning in small-sized schools was at a high level ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.55), whereas the desirable condition was at the highest level across all aspects. The priority needs, ranked from highest to lowest, were: (1) authentic assessment for active learning, (2) development and utilization of technology and learning media, (3) development of active school curricula, (4) active learning management, and (5) active supervision.

2. The development guidelines for academic administration were synthesized from in-depth interviews, resulting in a total of 17 practical guidelines.

3. The evaluation of the proposed guidelines indicated that their overall suitability and feasibility were at the highest level ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.20).

Keywords: Development guidelines, Academic administration, Active learning management, Surin Primary Educational Service Area Office 1

บทนำ

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร การใช้เทคโนโลยี และการเรียนรู้ตลอดชีวิต แนวคิดดังกล่าวส่งผลให้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ต้องปรับจากการเน้นการถ่ายทอดความรู้ ไปสู่การเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ คิด วิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560: 45–47) ขณะเดียวกัน การบริหารงานวิชาการถือเป็นหัวใจของการบริหารสถานศึกษา เนื่องจากเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ทั้งด้านหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และการพัฒนาครูผู้สอน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553: 12–15) ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทาง วางแผน และส่งเสริมให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพและสอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของประเทศ โดยเฉพาะการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 มีสถานศึกษาในสังกัดจำนวน 289 โรงเรียน และ 1 สาขา มีนักเรียนรวม 44,669 คน และข้าราชการครูรวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาจำนวน 3,140 คน โดยในจำนวนนี้เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก (มีนักเรียนไม่เกิน 120 คน) ถึง 162 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 56.00 ของโรงเรียนทั้งหมด และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนถึงความท้าทายในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะด้านการบริหารงานวิชาการและการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งมักเผชิญข้อจำกัดด้านทรัพยากร อาทิ ครูไม่ครบชั้นเรียน สื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้ไม่เพียงพอ ตลอดจนงบประมาณที่จำกัด อันส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ เมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนขนาดอื่น ๆ นอกจากนี้ ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินิพนธ์ (O-NET) ยังชี้ให้เห็นว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยในทุกรายวิชา ซึ่งสะท้อนข้อจำกัดทั้งด้านการบริหารงานวิชาการและคุณภาพการจัดการเรียนการสอนอย่างชัดเจน (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2567: 15–18) ด้วยเหตุนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารงานวิชาการให้เกิดประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม ควบคู่กับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มุ่งพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กอย่างต่อเนื่องทั้งในด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างมีคุณภาพและเท่าเทียม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561: 8–12)

จากความสำเร็จและสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง “แนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1” โดยมุ่งหวังยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กให้มีประสิทธิภาพและได้มาตรฐาน สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม รวมถึงนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 ทั้งนี้ ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก ตระหนักถึงปัญหาและข้อจำกัดด้านการบริหารงานวิชาการ โดยเฉพาะการขาดแนวทางที่ชัดเจนในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ และสะท้อนถึงคุณภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษา อีกทั้งการนำการบริหารงานวิชาการไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมยังคงเป็นความท้าทายสำคัญ จากการศึกษาพบว่า การบริหารงานวิชาการควรครอบคลุม 6 ด้าน ได้แก่ (1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา (2) การจัดการเรียนการสอน (3) การวัดและประเมินผล (4) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ เทคโนโลยี และสื่อการเรียนการสอน (5) การนิเทศการสอนและการวิจัยในชั้นเรียน และ (6) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ ซึ่งล้วนเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา นอกจากนี้ นโยบายทางการศึกษายังให้ความสำคัญกับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในหลายมิติ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การนิเทศการศึกษา การประกันคุณภาพภายใน และการใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐาน และสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1
3. เพื่อประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการนับเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา ซึ่งมุ่งพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้บรรลุตามเป้าหมายทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องยึดหลักการและแนวทางที่ชัดเจนเพื่อให้การดำเนินงานเกิดความคล่องตัวและเป็นระบบ จรูณี เก้าเอี้ยน (2557 : 6) เสนอหลักการบริหารงานวิชาการไว้ 3 ประการ ได้แก่ (1) หลักการพัฒนาคุณภาพ ที่มุ่งเน้นความเป็นเลิศทางวิชาการผ่านกระบวนการประกันคุณภาพ การควบคุม ตรวจสอบ และประเมินผลอย่างเป็นระบบ (2) หลักการมีส่วนร่วม (Participation) ที่เปิดโอกาสให้บุคลากรทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน ดำเนินงาน และประเมินผล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร และ (3) หลักความเป็น

วิชาการ ซึ่งครอบคลุมการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การนิเทศ และการวิจัย อันเป็นองค์ประกอบสำคัญของงานวิชาการ นอกจากนี้ การบริหารงานวิชาการควรมุ่งสู่ความเป็นเลิศ โดยให้ความสำคัญกับการวางแผนอย่างเป็นระบบ การกำหนดโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบ การมีเป้าหมายร่วมกัน และการเสริมสร้างวินัยในการปฏิบัติงานของบุคลากร (ภูมิพัทธ์ เรืองแหล่, 2558: 39)

แนวคิดของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นแนวทางที่เน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ คิดวิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งมีส่วนช่วยพัฒนาทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ทั้งด้านการคิด การสื่อสาร และการแก้ปัญหา พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์ และเพียรวิทย์ ยินดีสุข (2557: 35) อธิบายว่า การจัดการเรียนรู้ลักษณะนี้ช่วยกระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การอ่าน การสืบค้นข้อมูล การอภิปราย และการนำเสนอ ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการประเมินค่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังส่งเสริมคุณธรรม เจตคติที่ดี และการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในด้านองค์ประกอบ สุพิช ชัยมงคล (2556: 8) เสนอว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุกประกอบด้วย 4 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การออกแบบแผนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตร การจัดกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน การใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลที่หลากหลายและสอดคล้องกับสภาพจริงของการเรียนรู้

แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน

การพัฒนาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนเป็นกระบวนการสำคัญในการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กที่ต้องอาศัยการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ตรีสุคนธ์ คุณาเอก (2563: 190) อธิบายว่า การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาควรเริ่มจากการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 นโยบายทางการศึกษา รวมถึงบริบทของโรงเรียน ชุมชน และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เพื่อนำมาบูรณาการเป็นหลักสูตรที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและชุมชนอย่างแท้จริง ขณะเดียวกัน ศุภสุตรา หารวงษา (2566: 126) ได้นำเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กใน 8 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยี การส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การพัฒนาหลักสูตร และการวางแผนงานวิชาการ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการบริหารงานวิชาการแบบบูรณาการในทุกมิติ นอกจากนี้ แนวทางการพัฒนางานวิชาการในยุคดิจิทัลยังให้ความสำคัญกับการประเมินผลอย่างต่อเนื่องและบูรณาการ การนิเทศแบบ 360 องศา การวิเคราะห์ SWOT เพื่อพัฒนาหลักสูตร การเสริมสร้างทักษะดิจิทัลของครู ตลอดจนการพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ที่ทันสมัย เพื่อส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัลในสถานศึกษาอย่างยั่งยืน

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 ผู้วิจัยสังเคราะห์องค์ประกอบพัฒนาการบริหารงานวิชาการ 5 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบการบริหารงานวิชาการ 5 ด้าน

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเชิงรุก
2. การวัดผลประเมินผลการเรียนรู้เชิงรุก
3. การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีในการเรียนรู้เชิงรุก
4. การจัดการเรียนรู้เชิงรุก
5. การนิเทศเชิงรุก

แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการ
เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกใน
โรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์
เขต 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1” เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยบูรณาการการวิจัยเชิงปริมาณร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ ทั้งนี้ ในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและรอบด้าน ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 เป็นการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนขนาดเล็ก โดยกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนา (2) การสังเคราะห์องค์ประกอบและประเมินความเหมาะสม โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อยืนยันองค์ประกอบที่ใช้ในการวิจัย (3) การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรจำนวน 1,039 คน และกำหนดกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการ จำนวน 236 คน ซึ่งได้มาจากการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของเครชชีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 122) โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) และ (4) การวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) เพื่อจัดลำดับความสำคัญขององค์ประกอบ โดยคัดเลือกองค์ประกอบที่มีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด 3 อันดับแรก เพื่อนำไปใช้เป็นประเด็นหลักในการกำหนดแนวทางการพัฒนาในระยะต่อไป

ระยะที่ 2 ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อยกร่างแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการ

เรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนขนาดเล็ก โดยอาศัยผลการจัดลำดับความสำคัญจากระยะที่ 1 เป็นกรอบในการศึกษา กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยระยะนี้ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน และครูผู้สอน จำนวน 2 คน โดยผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าร่วมการวิจัยต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้ (1) สำเร็จการศึกษาด้านการบริหารการศึกษาในระดับปริญญาโทขึ้นไป (2) ได้รับรางวัลทรงคุณค่า สพฐ. (OBEC AWARDS) ระดับชาติ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษายอดเยี่ยม ประเภทโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (3) มีผลงานการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่เป็นเลิศระดับดีเยี่ยม จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (4) ได้รับรางวัลผลงานที่เป็นเลิศระดับดีเยี่ยม ด้านการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการด้วยการเรียนรู้เชิงรุก จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 (5) สังกัดโรงเรียนขนาดเล็กที่มีคุณภาพ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (RT/NT/O-NET) สูงกว่าระดับประเทศ เป็นที่ยอมรับในระดับเขตพื้นที่ขึ้นไป (6) มีความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารการศึกษา โดยเฉพาะการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ส่วนครูผู้สอนที่เข้าร่วมการวิจัย ต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้ (1) ได้รับรางวัลผลงานที่เป็นเลิศด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกระดับดีเยี่ยม จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 (2) มีความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ทั้งนี้ การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกจากผู้มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญโดยตรง อันจะนำไปสู่การยกร่างแนวทางการพัฒนาที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กอย่างแท้จริง

ระยะที่ 3 เป็นการประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนขนาดเล็ก โดยอาศัยความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้ (1) เป็นผู้บริหารสถานศึกษา หรือครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการในสถานศึกษา (2) เป็นผู้ที่มีความสนใจและสามารถนำแนวทางไปใช้ในการยกระดับคุณภาพการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (3) สำเร็จการศึกษาด้านการบริหารการศึกษาในระดับปริญญาโทขึ้นไป และมีวิทยฐานะระดับชำนาญการพิเศษขึ้นไป ทั้งนี้ การคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การประเมินแนวทางมีความครอบคลุม รอบด้าน และสะท้อนมุมมองจากผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ตรง อันจะส่งผลให้แนวทางการพัฒนามีความเหมาะสม เป็นไปได้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ โดยมีขั้นตอนดังนี้ (1) แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยพัฒนาขึ้นจากการศึกษาแนวคิด หลักการ และวิธีการสร้างแบบสอบถาม พร้อมทั้งกำหนดกรอบเนื้อหาตามองค์ประกอบที่ได้จากการศึกษาในระยะที่ 1 จากนั้นนำเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (2) แบบร่างแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้

เชิงรุก โดยพัฒนาจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามในระยะที่ 1 ซึ่งมีการจัดลำดับความ ต้องการจำเป็น จากนั้นนำมาयर่างเป็นแนวทางการพัฒนา และเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะ ก่อนปรับปรุงและนำไปใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (3) แบบประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกใน โรงเรียนขนาดเล็ก โดยกำหนดประเด็นการประเมินด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ซึ่งพัฒนา ต่อยอดจากผลการวิจัยในระยะที่ 2 จัดทำเป็นฉบับร่าง แล้วนำเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหา ก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการจัดทำหนังสือราชการ จากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 เพื่อขออนุญาตและขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่ม ตัวอย่าง จากนั้นได้จัดทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อชี้แจง วัตถุประสงค์ของการวิจัยและขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างจำนวน 236 คน ผ่านช่องทางตู้รับ-ส่งหนังสือราชการ ระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ และแบบสอบถามออนไลน์ผ่าน Google Form เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ติดตามการตอบแบบสอบถามอย่างต่อเนื่อง และ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและมีความถูกต้องมากที่สุด ภายหลังจากรับแบบสอบถามคืน ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับอย่าง ละเอียด และคัดเลือกเฉพาะแบบสอบถามที่มีข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ ข้อมูลในขั้นตอนต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เพื่อสังเคราะห์ แนวทางการบริหารงานวิชาการในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 โดยอาศัยข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เชิงลึก และใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากนั้นนำเสนอผลการวิเคราะห์ใน ลักษณะความเรียง นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้นำผลการวิเคราะห์มาประกอบการยกร่างแนวทางการ พัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนขนาดเล็ก รวมทั้ง วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนา โดยใช้ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) เพื่อจัดลำดับความสำคัญของประเด็นที่ต้องการพัฒนา และคัดเลือก 3 อันดับแรก เพื่อนำมาใช้เป็น แนวทางในการกำหนดกรอบการพัฒนาต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 รายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 โดยรวม

ด้าน	องค์ประกอบ การบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริม การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียน ขนาดเล็ก	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
		$\bar{X}$	S.D.	การ แปล ผล	$\bar{X}$	S.D.	การ แปลผล
1	การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเชิงรุก	3.87	0.54	มาก	4.80	0.40	มากที่สุด
2	การวัดผลประเมินผลการเรียนรู้เชิงรุก	3.86	0.56	มาก	4.89	0.39	มากที่สุด
3	การพัฒนาและใช้สื่อนวัตกรรมในการ เรียนรู้เชิงรุก	3.87	0.55	มาก	4.86	0.40	มากที่สุด
4	การจัดการเรียนรู้เชิงรุก	3.87	0.55	มาก	4.79	0.41	มากที่สุด
5	การนิเทศเชิงรุก	3.88	0.54	มาก	4.77	0.41	มากที่สุด
โดยรวม		3.87	0.55	มาก	4.82	0.40	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.55) ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.82$, S.D. = 0.40) นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) มาใช้ในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนจัดทำแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 ทั้งนี้ การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นดังกล่าวดำเนินการตามวิธี Modified Priority Needs Index (PNI_{modified}) ซึ่งเป็นแนวทางที่ใช้ในการประเมินและจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นอย่างเป็นระบบ โดยผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบัน (D) ค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์ (I) ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI) และลำดับความต้องการจำเป็น โดยรวม

องค์ประกอบการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนขนาดเล็ก	สภาพปัจจุบัน (D)	สภาพที่พึงประสงค์ (I)	PNI modified	ลำดับ
ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเชิงรุก	3.87	4.80	0.241	3
ด้านการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้เชิงรุก	3.86	4.89	0.267	1
ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีในการเรียนรู้เชิงรุก	3.87	4.86	0.257	2
ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	3.87	4.79	0.238	4
ด้านการนิเทศเชิงรุก	3.88	4.77	0.228	5
โดยรวม	3.87	4.82	0.246	

จากตารางที่ 2 พบว่า ลำดับความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 เมื่อพิจารณาเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ (1) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เชิงรุก ($PNI_{modified} = 0.267$) (2) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้เชิงรุก ($PNI_{modified} = 0.257$) (3) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเชิงรุก ($PNI_{modified} = 0.241$) (4) ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ($PNI_{modified} = 0.238$) และ (5) ด้านการนิเทศเชิงรุก ($PNI_{modified} = 0.228$) ตามลำดับสำหรับแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 พบว่า มีแนวทางการพัฒนารวมทั้งสิ้น 17 แนวทาง โดยสามารถจำแนกออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เชิงรุก จำนวน 4 แนวทาง (2) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้เชิงรุก จำนวน 3 แนวทาง (3) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเชิงรุก จำนวน 4 แนวทาง (4) ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำนวน 3 แนวทาง และ (5) ด้านการนิเทศเชิงรุก จำนวน 3 แนวทาง โดยแต่ละด้านสะท้อนถึงประเด็นสำคัญในการพัฒนาที่สอดคล้องกับลำดับความต้องการจำเป็นที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ ซึ่งปรากฏในตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนขนาดเล็ก

ด้าน	แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ เชิงรุกในโรงเรียนขนาดเล็ก
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเชิงรุก	1. สถานศึกษากำหนดระเบียบและกระบวนการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริงให้ชัดเจน เป็นระบบ 2. ผู้บริหารส่งเสริมและกำกับติดตามการใช้เครื่องมือประเมินที่หลากหลายให้เหมาะสมกับบริบทการเรียนรู้ 3. ครูพัฒนาและใช้เครื่องมือวัดและประเมินผลที่มีคุณภาพ 4. ครูนำผลจากการวัดและประเมินผลมาวิเคราะห์เพื่อส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่องให้บรรลุตามมาตรฐานที่กำหนด
2. ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีในการเรียนรู้เชิงรุก	1. ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุน จัดหา สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก 2. สถานศึกษาวางแผนและกำหนดนโยบายการใช้สื่อเทคโนโลยี (เช่น DLIT, DLTV หรือสื่อออนไลน์) เพื่อเป็นเครื่องมือหลักในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) 3. ครูประยุกต์ใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล แอปพลิเคชัน และสื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้
3. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเชิงรุก	1. สถานศึกษามีกระบวนการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ 2. ผู้บริหารอำนวยความสะดวกและสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรที่เน้นการเรียนรู้เชิงรุกให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม 3. ครูออกแบบและปรับปรุงหลักสูตรรายวิชาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และบริบทของโรงเรียน 4. สถานศึกษาจัดทำรายงานประเมินผลการใช้หลักสูตรจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อนำผลมาปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรต่อไป
4. ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	1. สถานศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายรูปแบบ โดยยึดความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของผู้เรียนเป็นหลัก 2. ผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูออกแบบหน่วยการเรียนรู้ และแผนจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3. ครูจัดกระบวนการเรียนรู้และกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จริง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
5. ด้านการนิเทศเชิงรุก	1. ผู้บริหารริเริ่มพัฒนารูปแบบการนิเทศที่มีระบบชัดเจน 2. ผู้บริหารร่วมกับครูในกระบวนการสังเกตชั้นเรียนอย่างเป็นกัลยาณมิตร

3. ผู้บริหารดำเนินกระบวนการนิเทศเชิงรุกด้วยการสังเกตชั้นเรียนและกำกับติดตามอย่างเป็นระบบ

จากตารางที่ 3 แสดงแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์และการยกย่องแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนขนาดเล็ก ผู้วิจัยค้นพบแนวทาง ดังนี้ 1) การวัดผลประเมินผลการเรียนรู้เชิงรุก มี 4 แนวทาง 2) การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีในการเรียนรู้เชิงรุก มี 3 แนวทาง 3) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเชิงรุก มี 4 แนวทาง 4) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก มี 3 แนวทาง และ 5) การนิเทศเชิงรุกเชิงรุก มี 3 แนวทาง ทั้งนี้ ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการดังกล่าว โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 30 คน แสดงให้เห็นว่าแนวทางที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง และมีศักยภาพในการยกระดับการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนขนาดเล็กได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรม

ตารางที่ 4 แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 โดยรวม

แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในโรงเรียนขนาดเล็ก	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	ค่าระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ค่าระดับ
การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเชิงรุก	4.72	0.21	มากที่สุด	4.78	0.18	มากที่สุด
การวัดผลประเมินผลการเรียนรู้เชิงรุก	4.76	0.18	มากที่สุด	4.82	0.15	มากที่สุด
การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีในการเรียนรู้เชิงรุก	4.68	0.22	มากที่สุด	4.74	0.19	มากที่สุด
การจัดการเรียนรู้เชิงรุก	4.71	0.21	มากที่สุด	4.76	0.18	มากที่สุด
การนิเทศเชิงรุก	4.74	0.19	มากที่สุด	4.80	0.16	มากที่สุด
รวม	4.72	0.20	มากที่สุด	4.78	0.17	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.20) ขณะที่ผลการประเมินความเป็นไปได้ของแนวทางดังกล่าว โดยรวมก็อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน ($\bar{X} = 4.78$, S.D. = 0.17) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เชิงรุก ($\bar{X} = 4.82$, S.D. = 0.15) รองลงมา คือ ด้านการนิเทศเชิงรุก ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 0.16) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเชิงรุก ($\bar{X} = 4.78$, S.D. = 0.18) และด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.18) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีในการเรียนรู้เชิงรุก ($\bar{X} = 4.74$, S.D. = 0.19) อย่างไรก็ตาม

ทุกด้านยังคงอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าแนวทางการพัฒนาที่ผู้วิจัยเสนอมีความเหมาะสม และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กอย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 สามารถนำสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยมาอภิปรายผล ดังนี้

1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 พบประเด็นสำคัญที่ควรอภิปรายผล ดังนี้ 1) การสังเคราะห์องค์ประกอบของแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ พบว่า มีลักษณะเป็นการบริหารแบบบูรณาการ ครอบคลุมทั้งต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำของกระบวนการจัดการศึกษา แสดงให้เห็นถึงการเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบตั้งแต่การวางแผน การจัดการเรียนรู้ ไปจนถึงการประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อัจฉิมา วงศ์ชมพู (2566 : 110-115) ที่เน้นการบูรณาการการใช้สื่อเทคโนโลยี การออกแบบการเรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการคิดและการปฏิบัติ 2) ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนว่าองค์ประกอบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กและสามารถนำไปใช้ได้จริง ทั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ฌัณฉริยา ภาธรธฤต (2566 : 75-80) ที่พบว่า การบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนและการใช้สื่อเทคโนโลยี 3) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ พบว่าสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษามีพื้นฐานการดำเนินงานที่ดีอยู่แล้ว แต่ยังมีช่องว่างที่ต้องพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบริบทการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในยุคปัจจุบัน ทั้งด้านนโยบายเทคโนโลยี และความคาดหวังของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ส่งผลให้ผู้บริหารและครูจำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะบทบาทของผู้บริหารในฐานะผู้นำทางวิชาการที่ต้องส่งเสริมบรรยากาศแห่งการเรียนรู้และสนับสนุนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ แพรวนภา สมทรัพย์ (2568 : 85-90) และประการที่สี่ ผลการประเมินความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) พบว่าด้านการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงมีความต้องการจำเป็นสูงสุด ดังนั้น การประเมินผลจึงควรมีความหลากหลาย ยืดหยุ่น และสามารถสะท้อนผลการเรียนรู้ที่แท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ นฤพงษ์ พิมพ์ทอง (2566 : 126)

2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 พบประเด็นสำคัญที่ควรอภิปรายดังนี้ 1) จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน พบว่าผู้ทรงคุณวุฒิสามารถให้ข้อมูล ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาแนวทางได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้เนื่องจากเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์โดยตรงด้านการบริหารงานวิชาการ และการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ส่งผลให้แนวทางที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับบริบทและความ

ต้องการจำเป็นของโรงเรียนขนาดเล็กอย่างแท้จริง 2) การยกร่างแนวทางการพัฒนาอัสัยผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น โดยคัดเลือกประเด็นที่มีค่าความสำคัญสูงสุดในแต่ละด้านมาสังเคราะห์เป็นแนวทาง ทำให้ได้แนวทางที่มีความชัดเจนและมุ่งตอบสนองต่อปัญหาที่แท้จริงของสถานศึกษา โดยครอบคลุม 5 ด้านสำคัญ ได้แก่ (1) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เชิงรุก (2) การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีในการเรียนรู้เชิงรุก (3) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเชิงรุก (4) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก และ (5) การนิเทศเชิงรุก รวมทั้งสิ้น 17 แนวทางย่อย ซึ่งสะท้อนถึงการพัฒนาอย่างเป็นระบบและครอบคลุมทุกมิติของการบริหารงานวิชาการ ทั้งนี้ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ ศุภสุตรา ทารวงษา (2566 : 126–130) ที่ระบุว่า การพัฒนาการบริหารงานวิชาการควรดำเนินการอย่างบูรณาการ ครอบคลุมทั้งด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยี การนิเทศ การวัดและประเมินผล และการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้สามารถยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1

จากการอภิปรายผล พบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.20) สะท้อนให้เห็นว่าแนวทางที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในบริบทของสถานศึกษา ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากกระบวนการวิจัยที่ดำเนินการอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การศึกษาแนวคิด หลักการ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น ตลอดจนการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ทรงคุณวุฒิ ส่งผลให้แนวทางมีความสอดคล้องกับสภาพจริงและตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริหารและครูในโรงเรียนขนาดเล็กได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ แนวทางที่พัฒนาขึ้นยังครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญของการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เชิงรุก การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยี การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนรู้ และการนิเทศเชิงรุก รวมทั้งสิ้น 17 แนวทางย่อย ซึ่งแสดงถึงความครอบคลุมและความเป็นระบบของแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ เรืองฤทธิ์ อรรถชัย (2563 : 115–120) ที่พบว่า แนวทางการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็กมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิจัยพบว่า “แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1” โดยสามารถสังเคราะห์เป็นแนวทางใหม่ได้ ดังนี้

แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1

แผนภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

จากแผนภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา ซึ่งเป็นการพัฒนาแนวทางที่เชื่อมโยงการบริหารงานวิชาการกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างเป็นระบบ โดยประกอบด้วย 5 ด้านที่สัมพันธ์กันอย่างเป็นพลวัต และมุ่งพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้ 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเชิงรุกองค์ความรู้ใหม่ชี้ว่า โรงเรียนขนาดเล็กควรปรับหลักสูตรจากเชิงเนื้อหาไปสู่หลักสูตรฐานสมรรถนะที่ยืดหยุ่นและสอดคล้องกับบริบทชุมชน โดยบูรณาการความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ พร้อมเปิดโอกาสให้ครูออกแบบการเรียนรู้เชิงรุกที่เหมาะสมกับความแตกต่างของผู้เรียน 2) การวัดผลประเมินผลเชิงรุก การประเมินควรเป็นกลไกขับเคลื่อนการเรียนรู้ ไม่ใช่เพียงการวัดผล โดยใช้วิธีที่หลากหลาย เช่น ภาระงาน แฟ้มสะสมงาน และการสังเกต เพื่อสะท้อนสมรรถนะผู้เรียน และนำไปพัฒนาผู้เรียนได้อย่างต่อเนื่อง 3) การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีในการเรียนรู้เชิงรุก เทคโนโลยีเป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ช่วยขยายโอกาสทางการศึกษา โดยครูควรใช้สื่อดิจิทัลและแพลตฟอร์มต่าง ๆ เพื่อสร้างการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลา 4) การจัดการเรียนรู้เชิงรุกการเรียนรู้เชิงรุกต้องเปลี่ยนบทบาทครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ลงมือปฏิบัติ คิดวิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 5) การนิเทศเชิงรุก การนิเทศเป็นกระบวนการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องผ่านการมีส่วนร่วม การสะท้อนผล และการใช้ PLC เพื่อเสริมพลังครู ไม่ใช่เพียงการตรวจสอบ

สรุป

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น รวมถึงพัฒนาและประเมินแนวทางการบริหารงานวิชาการในบริบทโรงเรียนขนาดเล็ก ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเชิงรุก

การวัดผลประเมินผลการเรียนรู้เชิงรุก การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีในการเรียนรู้เชิงรุก การจัดการเรียนรู้เชิงรุก และการนิเทศเชิงรุก โดยผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.51) ขณะที่สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.55) และสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.82$, S.D. = 0.40) สะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์ $PNI_{modified}$ ชี้ให้เห็นว่าด้านการวัดและประเมินผลเชิงรุกมีความต้องการจำเป็นสูงสุด รองลงมาคือ การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีในการเรียนรู้เชิงรุก การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเชิงรุก การจัดการเรียนรู้เชิงรุก และการนิเทศเชิงรุก 2) การพัฒนาแนวทางดำเนินการโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน และสังเคราะห์ร่วมกับผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น ทำให้ได้แนวทางพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 17 แนวทาง ครอบคลุมทั้ง 5 ด้าน และ 3) ผลการประเมินแนวทางพบว่า มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) หน่วยงานต้นสังกัดควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการบริหารงานวิชาการเพื่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนขนาดเล็กอย่างเป็นระบบ โดยบูรณาการทั้งด้านหลักสูตร การวัดผลและเทคโนโลยีให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่
- 2) ควรสนับสนุนทรัพยากร งบประมาณ และโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลอย่างเพียงพอเพื่อเสริมสร้างศักยภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูและสถานศึกษา
- 3) ควรกำหนดนโยบายพัฒนาศักยภาพผู้บริหารและครูให้มีสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง และการนิเทศเชิงรุกอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

- 1) สถานศึกษาสามารถนำแนวทางทั้ง 5 ด้านไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนและพัฒนาการบริหารงานวิชาการ เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก
- 2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้ผลการวิจัยเป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์ พัฒนาครู และส่งเสริมการใช้สื่อเทคโนโลยี รวมถึงการวัดผลตามสภาพจริงอย่างเป็นรูปธรรม

3) ครูผู้สอนควรนำแนวคิดไปใช้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมการมีส่วนร่วม การคิดวิเคราะห์ และการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรขยายขอบเขตการวิจัยไปยังโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา หรือเขตพื้นที่การศึกษาอื่น เพื่อเปรียบเทียบและพัฒนาแนวทางให้ครอบคลุมบริบทที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น

2) ควรดำเนินการวิจัยและพัฒนา (R&D) เพื่อสร้างรูปแบบหรือโมเดลการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในระดับนโยบาย

3) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการนำแนวทางไปใช้ เช่น ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ทักษะดิจิทัลของครู และการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จรุณี แก้วเอียน. (2557). *เทคนิคการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา กลยุทธ์และแนวทางการปฏิบัติสำหรับผู้บริหารมืออาชีพ*. สงขลา: ชานเมืองการพิมพ์.
- ณัฏฐริยา ภาธรธนฤต. (2566). *การบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (ACTIVE LEARNING) ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาพะเยา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยพะเยา.
- ตรีสุคนธ์ คุณาเอก. (2563). *แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นฤพงษ์ พิมพ์ทอง. (2566). *การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในทศวรรษหน้า*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). ภาควิชาการบริหารการศึกษา: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และพะเยาว์ ยินดีสุข. (2557). *การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แพรวนภา สมทรัพย์ และคณะ. (2568). *รูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3*. *วารสารการศึกษาประยุกต์*, 3(4), 9–22.
- ภูมิพัทธ์ เรืองแหล่. (2558). *การพัฒนาระบบบริหารงานวิชาการศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- เรืองฤทธิ์ อรรคชัย. (2563). การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตรเขต 3. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศุภสุตรา ทารวงษา. (2566). แนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2567). รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน (O-NET). กรุงเทพฯ: สทศ..
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). คู่มือปฏิบัติงานของข้าราชการและบุคลากรทางการศึกษา รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรประเทศไทย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุพิช ชัยมงคล. (2556). กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในพื้นที่สูง. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- อัจจิมา วงศ์ชมภู. (2566). แนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3. เลย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.